

Motion

1978/79:311

av Rolf Hagel och Alf Lövenborg
om ändring av rättegångsbalkens regler om åtal mot ämbetsmän

Vi upprepar härmed vår motion 1977/78:989. Undantagslagen 1974:573 är en enda skandal. Riksdagen lurades den 2 maj 1974 att rösta bort en av de grundläggande fri- och rättigheterna med den falska beteckningen "endast en redaktionell ändring" i rättegångsbalken. Ett avskaffande av likheten inför lagen är en grundlagsfråga, men bara man *kallade* detta för en "redaktionell ändring" så skulle det gå vägen, trodde upphovsmännen!

Vid frågans behandling i riksdagen den 8 november 1978 avslöjades hur medborgarna i detta land berövats sina medborgerliga fri- och rättigheter i all tysthet, hur de fråntagits rätten till domstolsskydd mot brottslingar med höga ämbeten. Där pekades på lagens reaktionära karaktär, hur den strider icke endast mot grundlagen utan även mot de internationella konventioner som Sverige undertecknat, inte minst Helsingforsavtalet.

Undantagslagen stadgar ett nytt rättsförhållande mellan medborgarna och ämbetsmän/myndigheter. Undantagslagen är en fullmaktslag för riksåklagaren; när det behagar honom blir brott och myndighetsutövning sak samma. Godtyckligt – allt efter hans lynne, politiska övertygelse eller tillgångar – får han fria eller åtala gärningsmän i det nya frälset på ca 5 000 ämbetsmän i statliga nyckelpositioner. Riksåklagaren är Sveriges ensamdomare och Medelvensson ett fritt byte för höga ämbetsmän. Högsta domstolens tillämpning av undantagslagen den 20 september 1978 till skydd för brottsliga ämbetsmän var en bekräftelse härpå.

Vår motion 1977/78:989 fick en föga seriös behandling i justitieutskottet.

Inte heller vid den ovan åberopade riksdagsdebatten gick utskottets talesmän in i en sakdebatt. Undantagslagens anhängare upprepade det ohållbara argumentet att det hela rörde sig om en "redaktionell ändring". Och att denna ändring tillkommit på grund av "önskemålet att skydda dessa tjänstemän mot obefogat åtal eller ogrundad talan om ersättning". Däremot blev frågan vem som framfört detta "önskemål" obesvarad.

Det är obestridligt att det var ett olyckligt beslut som riksdagen tog den 2 maj 1974 på grundval av propositionen 1974:35. Den svenska lagstiftningen fick därigenom ett starkt inslag av ämbetsmannavälde med åtföljande rättsröta. Lagstiftningen har också väckt stor uppmärksamhet i utländsk press. Den har bl. a. tagits som bevis för att det faktiskt existerar en svensk variant av "Berufsverbot".

Arbetarpartiet kommunisterna anser att rättegångsbalken måste präglas av likhet inför lagen. Ett viktigt steg i den riktningen är att rättegångsbalkens

7 kap. 4 §, 20 kap. 10 §, 22 kap. 8 § och 23 kap. 22 § ändras så att de får följande såsom *Motionärernas förslag* betecknade lydelse:

Nuvarande lydelse

Motionärernas förslag

7 kap.

4 §

Allmän åklagare vid underrätt och hovrätt är statsåklagare eller distriktsåklagare.

Riksåklagaren är dock allmän åklagare vid underrätt och hovrätt i mål om ansvar eller enskilt anspråk på grund av brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget har begåtts av

1. den som innehar eller uppehåller sådan ordinarie domartjänst eller tjänst som byråchef eller därmed jämställd eller högre tjänst vid statlig myndighet eller annan tjänst som omfattas av 15 kap. 4 § lagen (1976:600) om offentlig anställning;

2. ledamot av domstol eller central statlig förvaltningsmyndighet, som ej är anställd hos staten; eller

3. krigsman, som bestrider regementschefs eller därmed likställd eller högre tjänst.

Allmän åklagare vid högsta domstolen är riksåklagaren.

Har talan till högsta domstolen fullföljts allenast av enskild part, må åklagartalan där, efter riksåklagarens förordnande, föras av lägre åklagare.

Närmare bestämmelser om fördelningen av uppgifterna mellan åklagarna meddelas i de för dem gällande instruktionerna.

20 kap.

10 §

Vad i 8 och 9 §§ stadgats om rätt för målsäganden att väcka åtal eller övertaga eller i högre rätt fullfölja väckt åtal gäller icke i fråga om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket.

Nuvarande lydelse

Motionärernas förslag

22 kap.

8 §

Talan om enskilt anspråk på grund av brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, må ej väckas av målsäganden, med mindre åtal för brottet äger rum eller talan biträdes av någon som är behörig att besluta sådant åtal.

Målsägandens talan om enskilt anspråk på grund av brott, som avses i 3 kap. 3 § må ej väckas, med mindre åtal för brottet äger rum. Talan får biträdas, övertagas eller i högre rätt fullföljas av behörig åklagare.

23 kap.

22 §

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. *Ej heller är förundersökning erforderlig i mål om brott, som avses i 3 kap. 3 § och 7 kap. 4 § andra stycket, med mindre anledning förekommer till ådömande av annan påföljd än böter.*

Förundersökning enligt detta kapitel är, om tillräckliga skäl för åtal ändock föreligga, ej erforderlig beträffande brott, för vilket icke svårare påföljd än böter är stadgad, eller beträffande brott, som avses i 45 kap. 2 § första eller andra stycket. *Förundersökning skall alltid äga rum i mål om brott, som berör enskildas intressen och brott som avses i 3 kap. 3 §.*

Vill åklagaren utvidga väckt åtal, må det ske, utan att förundersökning enligt detta kapitel ägt rum.

Med hänvisning till det ovan anförda föreslår vi

att riksdagen beslutar att i rättegångsbalken införa de av oss föreslagna ändringarna.

Stockholm i januari 1979

ROLF HAGEL (apk)

ALF LÖVENBORG (apk)